

*Немлій Л. С.,**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Державного університету «Київський авіаційний інститут»**<https://orcid.org/0000-0002-9206-9165>**Стежко Ю. Г.,**кандидат педагогічних наук, доцент,**доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Державного університету «Київський авіаційний інститут»**<https://orcid.org/0000-0002-0226-8081>*

ТРАНСКРЕАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ КУЛЬТУРНОГО ПЕРЕКОДУВАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню особливостей транскреації художніх творів за експансії постмодернізму у лінгвістику. На тлі постмодерністських культурних трансформацій сформувалася нова парадигма художнього перекладу – транскреація, у якій панівну роль відіграє творчість перекладача, паритетність його стосунків з автором у творенні контенту.

У постмодерністській парадигмі транскреація є чинником осучаснення теорії мовознавства В. фон Гумбольдта про перекладність, обумовлену принципом деконструкції – свободи творчості перекладача у смислотворенні, скасування постулату неперекладності та тотального об'єктивізму як рудиментів доби модерну. Зазначається, що стратегія транскреації художніх творів набула значення національно-культурного перекодування, чільне місце у якому посідає переклад концептів. Уточнюється визначення концепту як культурного маркера та відзначається його відмінність від поняття. Підкреслюється, що концепти є носіями етнокультурної інформації, є елементом ментального світу людини, і що їх транскреація потребує творчого хисту та інтелектуальних здібностей, на порядок вищих, ніж переклад понять. Творчість не обмежена логікою раціоналізму, тож реалізується на рівні дивергентного мислення. Ментальні відмінності народів обумовлюються мовною своєрідністю відображення дійсності. Відзначаються притаманний українцям емоційно-чуттєвий спосіб осягнення дійсності, насиченість художньої мови особливою поетикою, демінутивами, етнокультурними концептами, які здебільшого не мають відповідників у англійській мові. На прикладах перекладів Вірою Річ поезії Т. Шевченка англійською мовою ілюструється транскреація як спосіб елімінації неперекладного залишку. Відзначається вагомість фонових знань з країнознавства та зіставної лексикології у культурному перекодуванні художнього твору. В постмодерністських імперативах транскреація становить чинник самоідентифікації перекладача.

Ключові слова: постмодернізм, транскреація, перекодування, концепт, перекладність, фонові знання.

*«Мене нескінченно приваблює внутрішній,
дивовижно таємничий зв'язок усіх мов
і насамперед вища насолода –
з кожною новою мовою долучатися
до нової системи думок і почуттів»
В. фон Гумбольдт*

Постановка проблеми. Прийдешня епоха постмодерну ознаменувалася гуманізацією усіх сфер духовного життя суспільства, лібералізацією мовознавчих настанов, породженням стратегії транскреації художніх творів. Тривалим дискусіям лінгвістів щодо оцінок постмодерністських впливів, як на нас, покладає край настанова В. фон Гумбольдта: «Якщо сучасна епоха має перевагу в освіті, силі та багатстві, то їй слід надати і свободу, на яку вона з повною підставою претендує» [1, с. 27]. Постмодернізм висвітлив ціннісну перевагу над модернізмом – передусім гуманізмом, лібералізмом. Якщо провідними принципами модернізму були раціоналізм, логічність, об'єктивізм, то постмодернізм проявився деконструктивізмом – новим інтелектуалізмом, суб'єктивізмом, ірраціоналізмом як чинниками свободи творчості. У перекладацькій сфері постмодернізм розкрив можливості транскреації творів як перспективи культурних взаємин народів. Перекладацька стратегія транскреації елімінує смислово невідповідність національно-культурних концептів. На відміну від традиційного перекладу транскреація – це оригінальні ідеї, дивергентне мислення, творчість на основі синергії раціонального та ірраціонального знання, а також знань зі зіставної лексикології та країнознавства.

За умов глобалізації транскреація художньої літератури обумовлює порозуміння націй та народів за відмінних культурних традицій. Зазначене й актуалізує дослідження з обраної нами проблеми транскреації художніх творів крізь призму принципів постмодернізму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з обраної нами теми та суміжних з нею засвідчив недостатню активність вітчизняних дослідників. Відзначаються, головню, зарубіжні дослідження, у яких транскреація набула свого визнання як продуктивна стратегія перекладу. Українські лінгвісти лише стали на шлях вивчення транскреації як феномену осучаснення теорії перекладу. Проте маємо відзначити здобутки:

- з контексту загального перекладознавства та зіставної лексикології: І. Карабан, М. Кочерган, В. Манакін, О. Ребрій;
- з теорії та практики перекладу та їх обумовленості постмодернізмом: В. Бялик, Л. Вергун, Л. Грек, С. Віротченко, А. Задорожна, А. Приймак, Г. Притиченко, Ю. Стежко, М. Якутович;
- з емпіричного матеріалу перекладу та культурного пере-

кодування творів: Ашрапова А., Мубаракшина А., Остапенко І., Соснюк О., Rich V.

Із зарубіжних публікацій привертають увагу праці таких дослідників як Benetello C. Carreir O., Díaz-Millón M., Gaballo V., Kelly N, Koller W., Olvera-Lobo M., Ray R., Sattler-Hovda N., Venuti L.

З огляду на значимість стратегії транскреції художніх творів як форми комунікації, культурного обміну та порозуміння народів важко визнати достатнім рівень висвітлення теми, особливо у контексті впливу постмодернізму на теорію та практику перекладу. Тому **метою** дослідження ми визначили аналіз транскреції як стратегії культурного перекодування художніх текстів у контексті постмодерністського осучаснення теорії перекладу. **Методи** дослідження: описовий, а також методи зіставного аналізу, верифікації та узагальнення практик транскреції. **Методологічну основу** дослідження становлять філософська антропологія В. фон Гумбольдта, лінгвістична антропологія Е. Сепіра, О. Холмса, стилістичний аналіз мов та художньої творчості Ш. Баллі, філософія постмодернізму Р. Барта, Ж. Дерріди.

Виклад основного матеріалу. Кожна цивілізаційна доба вносить свої корективи у методологію досліджень. Постмодернізм надав нового життя лінгвофілософії В. фон Гумбольдта. Істотні новації торкнулися перекладознавства, зокрема, відбулася лібералізація смислотворення, зросла роль суб'єктивності перекладача. Адже культура постмодернізму – це культура художнього виробництва нової якості життя, культура вибагливої художньої свідомості суспільства споживання, орієнтованої на цінності свободи самовизначення.

У сфері теорії перекладу постмодернізм скасував догмат модернізму про об'єктивну неперекладність художнього твору на користь суб'єктивної творчості, визнав паритетними стосунки автора та перекладача. Постмодернізм надав перекладачу свободу творчості в інтерпретації художнього твору, надав нового значення стратегії перекладу – транскреції (термін, утворений від слів «translation» - переклад, «creation» - творення).

Стратегія транскреції сформувалася в рекламній індустрії, а згодом поширилася на широкий спектр перекладацьких практик. Художню затребуваність транскреція отримала з утвердженням принципів постмодернізму: зречення фіксованості тексту, свободи творчості перекладача в культурному перекодуванні твору, елімінації неперекладності. З відомих визначень транскреції нам імпонує точка зору Бойчук А. та Олексининої Л., які характеризують транскрецію як «інтерлінгвальну інтерпретацію твору оригіналу, підлаштованого під цільового читача (аудиторію), що вимагає від перекладача створення нових лінгвістичних і культурних образів, які б компенсували відсутність або неадекватність існуючих ..., транскреція – це переклад самої ідеї та концепції тексту» [2, с. 19]. Відтак транскрецію варто розглядати як переклад за вимогами більш високого рівня творчості.

Доречно задатися питанням – чи втратила своє значення теоретична спадщина В. фон Гембольдта? Відповідь – ні. Транскреція у постмодерністській парадигмі, як і має бути, постала чинником осучаснення вчення В. фон Гумбольдта про неперекладність. Постмодернізм змінив уявлення про неперекладність та сам переклад.

Якщо за В. фон Гумбольдтом «Alles Übersetzen scheint mir schlechterdings ein Versuch zur Auflösung einer unmöglichen

Aufgabe. Denn jeder Übersetzer muss immer an einer der beiden Klippen scheitern, sich entweder auf Kosten des Geschmacks und der Sprache seiner Nation zu genau an sein Original oder auf Kosten des Originals zu sehr an die Eigentümlichkeiten seiner Nation zu halten. Das Mittel hierzwischen ist nicht bloß schwer, sondern geradezu unmöglich» [3, с. 60], то постмодерністська лібералізація перекладу розв'язує «unmöglichen aufgabe» - досягнення золотієї середини, яке В. фон. Гумбольдт визнавав неможливим. Зі стратегією транскреції у лінгвістичному дискурсі остаточно утвердилася незаперечність смислової перекладності, перекладності - не слів, а смислів. «Alles, was gemeint werden kann, kann in jeder Sprache ausgedrückt werden» [4, с. 152].

Перекладач постає міжкультурним провідником цінностей інтерлінгвальності. За умов неможливості прямого лексичного перекладу оригінального тексту місія транскреатора полягає у творенні релевантного культурі контенту і таким чином здійснює посередницьку роль між культурами автора та читача. Наприклад, англійський фразеологізм «fight like cats and dogs» майже цілком за лексикою і смислом співпадає з українським – «живуть як кішка з собакою», але уже вислів «Fat cat» співпадає з українськими «товтосум» або «грошовий мішок» лише за смислом. Так само «There isn't enough room to swing a cat» є смисловим еквівалентом українського – «яблуку ніде впасти» [5, с. 36]. Але в усіх випадках про неперекладність говорити не доводиться.

У постмодерністській філософії транскреція набула значення перевираження з мови на мову та перекодування з культури на культуру. Йдеться про коди як «елементи простору культури, що виступають у якості маркеру ідентичності як окремої особистості у вузькому сенсі, так і всієї нації у більш широкому значенні» [6, с. 96]. Такими «елементами простору культури, що виступають у якості маркеру ідентичності» постають концепти. Мовиться не про слова, заміну яким з легкістю може знайти компетентний перекладач, а про концепти, які є більш ніж простим позначенням речей, вони є згустком ментальних якостей нації, етносу.

Доречно буде зазначити, що наразі наукові джерела не дають чіткого розмежування концепту та поняття. В багатьох випадках можна зустріти ототожнення поняття із концептом за значенням. Нам імпонує визначення концепту В. Манакіним. «Концепт, – пише він, - це одиниця колективного знання/свідомості, яка має мовне вираження і відмічена етнокультурною специфікою» [7, с. 27]. Схожої позиції дотримуємося й ми, кажучи, що «концепт – це елемент етнокультурної інформації, є основною коміркою ментального світу людини» [8, с. 82]. Поняття ж є лише продуктом логічного осягнення класу об'єктів в їх істотних ознаках. А логічний спосіб мислення, як відомо, є спільним для усіх народів і не несе ознак національної ментальності. Концепти позначають зафіксовані у ментальності етнореалії і, на відміну від понять, не обмежуються лише логічністю в позначенні реальності, а й у рівній мірі спираються на позалогічні, ірраціональні форми осягнення дійсності.

Маркерами культури, позначених концептами, можуть бути різноманітні речі та прояви. Наприклад, концептуальне уявлення про класичну китайську чашку - «китайська чашка, маленька витончена, з тонкими стінками, без ручки і блюдця...» [7, с. 25]. Концептуальним позиціонуванням нації можуть бути особливості поведінки людей, манера говорити, фрази привітання, певна гама кольорів (наприклад, жовто-блакитна), речі

(наприклад, вишиванка), соціальні спільноти (наприклад, козаки), танок (гопак). І цей перелік культурних кодів нації – українських концептів – можна продовжувати [6]. Перекодування концептів з культури на культуру і становить предмет транскреції. Наприклад, загальновідомий концепт «калина» в українському фольклорі є символом нації («без верби й калини – немає України»). Калина – символ українського етносу, козацтва, української природи. Концепт «калина» більш змістовний, ніж поняття «калина», позаяк дослівний переклад англійською позначатиме лише найменування рослини. Тобто перекодування полягає не у дослівному перекладі, а у визначенні еквіваленту в культурі іншомовної нації. Скажімо, еквівалентом українського концепту «калина» може бути канадський концепт «клен». Тож перекладачу, вдаючись до транскреції, доводиться виявляти не лише неабиякий хист творчості, а й глибокі знання культури народів. Транскреція культурних концептів-маркерів набуває значення у вираженні художньої цінності твору в його національній ідентифікації.

Проте, окрім національно маркованих концептів відомі й міжнаціональні, які присутні в усіх мовах, наприклад, «Батьківщина», «Прапор», «Гімн». На їх значенні для кожного народу В. Манакін ілюструє відмінність понять від концептів таким чином: «За поняття людина не піде боротися і проливати кров, а за концепт – піде, якщо говорити, наприклад, про такі концепти, як *Батьківщина, прапор вітчизни* тощо» [7, с. 24]. Звісно, й переклад таких інтернаціоналізмів не становить труднощів.

Зауважимо, що поняття можуть бути зрозумілими представникам інших культур, але концепти – не завжди. Питання – чому? Тому що «логічні ходи мислення різних народів, можливо, однакові, а ось емоційний фактор у кожному мовному співтоваристві унікальний, тому найбільші труднощі для перекладу становлять лексемами з емотивної сфери» [9, с. 7]. Український стиль мислення якраз й проявляється емотивною насиченістю мови порівняно з іншими мовами. За усієї лібералізації перекладу певна лексична безеквівалентність є невідвратною. Ментальні відмінності народів обумовлюють мовну своєрідність відображення дійсності. Як зазначає В. фон Гумбольдт, «у загальних рисах можна уявити, що слова однієї мови виявляють більше чуттєвої образності, іншої – більше духовності, третьої – більше розсудкового відображення понять, і т.п.» [1, с. 379].

У перекладацькій практиці зазначені відмінності у мовних можливостях зображення дійсності мають вагоме значення. Не є новиною схильність українського етносу до емоційно-чуттєвого сприйняття дійсності, а звідси й її неповторне поетичне, ліричне зображення у фольклорі, в той час як, скажімо, у англійських народів домінує раціоналістичне з прагматичним забарвленням. Українська художня мова є переважно мовою почуттів, емоцій, а то й містики. Згадаймо Русалку, Лісовика, Мавку, Вія. Зважаючи на це, українські культурні концепти незрівнянно складніше піддаються транскреції, ніж раціонально обумовлена лексика інших мов.

Ментальна схильність українців до ірраціоналізму у мовному зображенні дійсності, обумовила насиченість української поезики ліричною демінутивністю. Зменшувальна лексика існує, головню, як прикметники-демінутиви та іменники-демінутиви. Наприклад *«любесенько», «гарнесенько» «тихесенько вітер віє», «плавай-плавай лебедонько», «рости, рости,*

тополенько!», *«як у Дніпра веселочка воду позичає», «такая долецька моя!»* (Т. Шевченко), *«матусенько, голубонько моя»* (Т. Строкач), *«поший мені черевички»* (П. Чубинський). Говорити про перекладність зі збереженням усього багатства українських демінутивностей не доводиться. «Ось як пише К. Чуковський про труднощі перекладу поезії Т. Шевченка: «Шевченко мовить, що він хотів би померти “хоч на малесенькій горі”. Перекладачі, звісно, перекладають “малесенький” словом “малюсенький” – і виходить неправда, тому що слово “малюсенький” – мармеладне, манірне слово, а “малесенький” народне, без приторності» [10, с. 19]. Про кращий переклад на англійську годі й мріяти.

Транскреція розкриває широкі можливості для передачі усіх тонкощів української мови шляхом творчої заміни слів оригіналу, скорочень та, навпаки, доповнень. Наприклад, у транскреції шевченківських рядків з поеми «Неофіти» для передачі демінутивності Віра Річ скористалася прийомом доповнення. Рядки: «Привітай же благодуще Мою сиротину» вона переклала як «With your kind heart give welcome then To my hapless orphan» [11, р. 96]. Для збереження емпатії слова «сиротину» Віра Річ слово «сирота» підсилила доповненням «hapless». Так само, перекладаючи рядки «За сонцем хмаронька пливе», Віра Річ додала «little» «A little cloud swims to the sun» [11, р. 95]¹. У транскодуванні українських художніх творів дописування є досить поширеним прийомом. Відтак варто говорити не про труднощі смислової перекладності, а про складність збереження поетичного багатства, характерного для української художньої мови. Взірцем творчого хисту є переклади Вірою Річ української поезії, у яких вона виказує глибокі знання української культури та дивовижне чуття мови.

Постмодернізм розкріпає перекладача в сенсі перекодування з культури на культуру та в можливостях національного самовираження. Прикладом таких «розкріпачень» можуть бути переклади оповідань Артура Конан Дойля, коли декотрі перекладачі намагалися «націоналізувати» героїв твору (Шерлока Холмса та Джона Ватсона), перенести події на свій культурний ландшафт або ж осучаснити події та героїв. Творчою винахідливістю в інтересах читача є зміна назви творів Еріха Марії Ремарка, Жорж Санд та інших відомих авторів в перекладі на англійську мову. Так, роман «Дванадцять стільців» в німецькій версії отримав назву «Тринадцять стільців». Така заміна може пояснюватися світоглядними, релігійними чи іншими міркуваннями. Наприклад, створити числом 13 ореол містичності навколо твору, або ж надати негативної конотації (як відомо, в християнстві 13-й гість Таємної Вечері виявився зрадником). Відомими є приклади культурних перекодувань, обумовлених ідеологічними міркуваннями. Лінгвістичний лібералізм постмодернізму полягає в можливостях здійснення такого роду маніпуляцій на розсуд перекладача. Принцип деконструкції скасовує авторську недоторканність на контент твору. «В ході транскреції перекладач передає основний зміст та емоційне навантаження текстів за допомогою абсолютно відмінних від вихідної мови засобів цільової мови, отже це процес, що знаходиться між перекладом та творенням нового тексту» [3, с. 19] на догоду культурним запитам читача.

¹ Варто відзначити, що Віра Річ опанувала українську мову через захоплення її красою у творчості Т. Шевченка, І. Франка, і усе своє життя вона присвятила популяризації української культури в англійськомому середовищі.

Перекладач постає ланкою у міжкультурній комунікації народів. Функціональність культурного перекодування у спосіб транскреції пояснюють наступні слова В. фон Гумбольдта: «Різні мови – це аж ніяк не різні позначення однієї й тієї ж речі, а різні видіння її» [1, с. 349]. Функціональність полягає у тому, щоб передати читачеві не позначення предмету, а його конотативне забарвлення уже іншою лексемою. Скажімо, у південних народів, де панує пустельна спека, слово «сонце» має інше «видіння», ніж у народів півночі, аналогічно у мові пустельних бедуїнів слово «сніг» (у мові ескімосів існує понад десять назв снігу, а за декотрими свідченнями – понад сорока²). Або ж – у народів півночі олень це не екзотика, як для народів півдня, а засіб життєзабезпечення, такий як, скажімо, верблюд у народів пустелі. Читач держави шаріатського права інакше оцінить поняття «гендерна рівність», ніж читач демократичного представництва. І т.і. Тож, творячи контент, перекладач має орієнтуватися на «видіння» читача, його цінності та асоціації.

Культурне перекодування як творчий процес функціонально обумовлене мовою. Мовою ж самовизначаються як автор, так і транскреатор. «Das Denken ist aber nicht bloß abhängig von der Sprache überhaupt, sondern bis auf einen gewissen Grad, auch von jeder einzelnen bestimmten» [12]. Слова В. фон Гумбольдта, які й за постмодернізму не втратили своєї актуальності і пояснюють не лише мовну обумовленість мислення, а й розкривають роль рідної мови у національній самоідентифікації.

Утім, мислення залежить не лише від мови, а й від низки інших націєутворюючих чинників як то: культура, релігія і навіть географічне середовище буття. Кожен із зазначених ідентифікаторів окремо і в синергії обумовлюють відмінності у світоглядах та духовних цінностях народів. Наприклад, чи однаково сприймуть представники української мови та культури проникливі слова Т. Шевченка з поеми «Неофіти»: «Благословенная в женах, Святая праведная Мати Святого Сина на землі», «Подай душі убогій силу» та представники англійської культури їх переклад - «Thou who blessed among women, O Holy Mother, full of grace, Mother of that holy Son On earth!», «Grant strength to the poor soul» [11, р. 97-98]. Чи однаково сповняться почуттям благочестя, прочитавши рядки Т. Шевченка: «І розкажу я людям горе, Як тая мати ріки, море Сльози кровавої лила, Так, як і Ти. І прийняла В живу душу світ незримий Твого розп'ятого Сина!..» людиною емоцій у ставленні до дійсності та їх переклад «And I'll relate the woes, the flood Like rivers, seas-tears stained with blood That mother poured out sorrowing As once thou didst, received within Her living soul the viewless realm Of him, the Crucified, thy Son.» [11, р. 98], людиною холодного раціоналізму, православний чи представник іншої віри? Звісно, ні. Це означає, що перекладач має бути транскреатором, адаптує контент до національних вподобань потенційного читача.

Наша розвідка буде неповною, якщо не висвітлити ті людські якості, завдяки яким досягається транскреція художніх творів. Аналіз практик засвідчив, що ключову роль у транскреції художніх творів відіграє творчий хист перекладача. Творчість завжди була предметом чільної уваги філософів, психологів, а останнім часом й лінгвістів. У контексті постмодерністських зрушень у лінгвістиці нам імпонує визначення твор-

чості, яке наводить L. Aranda: «Creativity is the ability to produce work that is both novel (i.e. original, unexpected) and appropriate (i.e. useful, adaptive concerning task constraints)» [13, р. 23-24]. Творчий пошук новизни та оригінальності, про які пише L. Aranda, потребує дивергентного мислення як синергії раціональних та ірраціональних його форм - мислення на порядок вищого, ніж дослівний переклад – та знань не лише власної культури.

Кажучи про провідну роль творчості в транскреції, варто згадати про роль фонових знань як її основи. Культурне перекодування, збереження функціональності окремих лексем та фразеологізмів не становлять надмірних труднощів, якщо володіти відповідними знаннями. Наприклад, знання з країнознавства дають розуміння еквівалентності прислів'я: британського «to carry coal to Newcastle» - «везти вугілля в Ньюкасл»; іспанського «llevar hierro a Vizcaya» - везти залізо в Біскаїю; американського «don't bring sand to the beach» - «на пляж зі своїм піском не ходять»; польського «nosić drzewo do lasu» - «носити дрова до лісу; українського - «іхати до Львова зі своєю кавою». «Фонові знання, - на думку П. Бокової, - розглядаються як соціокультурні відомості, які є характерними для певної нації, засвоєні масою її представників і відображені в мові даної національної спільноти» [14, с. 133]. На знаючись, скажімо, на американській культурі, мовній поведінці, український читач може сприйняти фамільярне звернення викладача до студентів або й до колег – «*Hi folks*» як прояв невихованості, відсутності відчуття міри. Але в американській культурі, стверджує В. Манакін, це «спосіб висловлення дружніх почуттів, намір викликати прихильність і налагодити контакт з людиною» [7, с. 26]. Приведемо інший приклад прояву культури мовлення, незрозумілої для українців без володіння відповідними знаннями: «У розмовах японці всіляко уникають слів *ні, не могу, не знаю*, ніби це якась лайка» [7, с. 27]. Наведені приклади свідчать про вагомість мультилінгвальних знань перекладача та знань з країнознавства. В цьому контексті доречно буде нагадати відоме афористичне висловлювання Пітера Трента: «Думати, що ви можете бути перекладачем лише тому, що ви знаєте дві мови, – це все одно, що вважати, що ви можете грати на фортепіано лише тому, що маєте дві руки» (<https://odes-transl.com/forum/index.php?topic=122.0>).

Висновки. Проведена нами розвідка дає підстави стверджувати, що: стратегія транскреції художнього твору на засадах постмодернізму розв'язує ключове завдання глобалізації – забезпечення взаємопорозуміння народів, не спричинюючи конфліктів на ґрунті культурних, моральних, релігійних відмінностей; на основі осучаснення лінгвофілософії В. фон Гумбольдта визрів консенсус дискурсу щодо безумовної перекладності у спосіб транскреції; лібералізацією теорії перекладу постмодернізм підносить художній переклад на рівень культурного перекодування; визначальна роль творчості в стратегії транскреції полягає у створенні на паритетних началах із автором нової реальності за запитами національного читача; фонові знання становлять інформаційну основу культурного перекодування етномаркованих концептів; транскреція як спосіб художнього текстотворення становить засіб національної самоідентифікації перекладача.

Утім, маємо зазначити, що тема транскреції художніх творів далеко не вичерпується аспектами, яких торкнулася наша розвідка. Взаємообумовленість мислення, мови та куль-

² Дані, ніби ескімоси мають понад 40 різних слів на позначення снігу, походить з дослідження Стівена Джейкобсона. <https://humanitarka.com/2022/02/04/chy-spravdi-v-eskimosiv-40-sliv-na-poznachennya-snigu/>

тури багатогранна у своїх проявах, які ще потребують свого вивчення за умов панування постмодернізму.

Наведені положення можуть сприяти висвітленню окремих тем з перекладознавства в програмах факультету лінгвістики та соціальних комунікацій.

Література:

1. Гумбольдт В. *Мова та філософія культури*. 1985. 456 с. URL: https://imwerden.de/pdf/humboldt_yazyk_i_filosofiya_kultury_1985__ocr.pdf
2. Бойчук А., Олексина Л. Транскреція як новий підхід до перекладу рекламних текстів та слоганів. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Германська філологія*, 833. 2024. С. 18–24. <https://doi.org/10.31861/gph2021.833.18-24>
3. Humboldt W. *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts*. Darmstadt: H. Nette. 1929. 534 p.
4. Koller W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg. 1983. 343 p.
5. Ашрапова А., Мубаракшина А. Лінгвокультурологічні особливості перекладу ідіом. *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць*. К.: Аграр Медіа Груп. 2014. С. 33–37.
6. Соснюк О., Остапенко І. Культурні коди як маркери національної ідентичності: можливості актуалізації в освітньому просторі. *Проблеми розвитку ідентичності особистості в освітньому просторі: Матеріали III круглого столу 15 жовтня 2024 року*.
7. Манакін В. Порівняльна лексикологія. К.: Знання. 2004. 326 с.
8. Стежко Ю. Фонові знання та їх роль у перекладацькій діяльності. *Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 28–29 березня 2024 р.* НАУ. Київ. С. 82–83. <https://fisc.nau.edu.ua/kofereentsia-kafedry/>
9. Павлова А. Перекладність у перекладознавстві та лінгвокультурології. *Acta Linguistica*. Майнц, Німеччина. 5. 2. 2011. С. 3–21. URL: <https://www.actalinguistica.com/arhiv/index.php/als/article/view/376/512>
10. Стежко Ю. Виразення емпатії в художніх творах та їх перекладах: зіставний аналіз. *Філологічні науки. Альманах «Рідний край». Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*. 2019. С. 192–198. <http://lib.pnpu.edu.ua/files/nv/rk/rk20192.pdf>
11. Rich V. *Taras Shevchenko. Song out of Darkness. Selected Poems*. London: The Mifre Press. 1961. 128 p. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17173/file.pdf>
12. Humboldt W. *Über das vergleichende Sprachstudium in Beziehung auf die verschiedenen Epochen der Sprachentwicklung*. 1820. https://de.wikisource.org/wiki/%C3%9Cber_das_vergleichende_Sprachstudium_in_Beziehung_auf_die_verschiedenen_Epochen_der_Sprachentwicklung
13. Aranda L. Forms of creativity in translation. *Cadernos de Tradução*. 1 (23). 2009. <https://doi.org/10.5007/2175-7968.2009v1n23p23>
14. Бокова П. Фонові знання в міжкультурній комунікації носіїв іспанської і української мов. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 1 (44). 2023. С. 133–144.

Nemlii L., Stezhko Yu. Transcreation as the strategy of the cultural recoding of literary works

Summary. The paper is devoted highlighting features of the literary works transcreation thru the expansion of postmodern into linguistics. On the background of the postmodern cultural transformations was formed the new paradigm of the literary translation- is the transcreation where the creativity of an interpreter has a primary place, the relations parity with an author in the content formation of the work. The theory of linguistics of W. von Humboldt's has been underwent modernizations conditioned by the principle of deconstruction - freedom of the translator's creative in the meaning-formation, and cancel of the postulate about the non-translatability, and the total objectivism as the rudiment of the era of modernism. Postulated following, the transcreation strategy of literary works has achieved the meaning of national- and cultural recoding, the leading place in which is taken the translation of concepts. The definition of the concept as a cultural marker is clarified and it is noted its difference from the conception. Noted, that the concept is an ethno-cultural information holder, is an element of the mental world of a person. The concept transcreation needs a creation ability and intellectual gifts much higher than needs for translation of definitions. The creativity is not limited by the logic of rationalisms, and it gets realized on the stage of divergent kind of thinking. Mental differences of the peoples are being conditioned with the linguistic diversity of the reality reflection. It is underlined here the typical for Ukrainians emotional- and sensitive way for the comprehension of being, the saturativity of the artistic language with kind of special poetics, diminutives, and ethnocultural concepts, which mostly have no equivalents in the English language. The transcreation as the way of the elimination of a non-translatable rest is illustrated in the paper with translations on the English language the poetry of Shevtchenko T. by Mrs. Rich Vira. The paper shows the high significant of background knowledge in country study an comparable lexicology in cultural recoding of literary works. Transcreation in postmodern imperatives is like a sign of self-identification of an interpreter.

Key words: postmodernism, transcreation, recoding, concept, translatability, background knowledge.

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 09.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025